

v instituciji športa: v mislih imam športne (sub)kulture, ki jih danes označujemo s pridevnikov *ekstremni*, takrat pa so predstavljale predvsem obliko druženja, v večini primerov mladih smučarjev, skakalcev, planincev in plezalcev. Po drugi plati pa menim, da je stagnacija slovenskega nogometa povezana z dejstvom funkcionalne diferenciacije v takratni jugoslovanski instituciji športa: preprosto povedano po nekih arbitrarnih okoliščinah so bile poglavitne športne panoge, kot je denimo nogomet, namenjene in spodbujane v največjih, najbolj militantnih in simbolno pomebnih narodih (denimo na Hrvaškem in v Srbiji), ostalim pa so bili namenjeni bolj obrobni, v slovenskem primeru zimski športi.

V zaključku se avtorja knjige *Nogomet in družba* posvetita še povezavi medijev in nogometa, pri čemer se posebej osredotočata na televizijsko poročanje in na tiskane medije, in temi politike nogometa. Opozarjata, da so mediji v sodobnem času temeljito transformirali vidik družbenega, saj si denimo vrhunškega nogometa in spektakla brez televizije sploh več ni mogoče predstavljati (str. 77). Pri tem ugotavljata, da je slovenska družba v današnjem času ponovno orientirana v simbolno konstrukcijo nogometa kot družbeno pomembne športne institucije. Nedvomno korak v tej smeri pomeni tudi pričujoča knjiga, ki je domiselno razčlenjena, in kljub analitičnim potezam berljiva tudi na ravni strokovnega teksta: delo predstavlja ustrezna in dobrodošla izhodišča, ki kot opozarja Gregor Tomc v spremni besedi, silijo k lastnemu premisleku.

Boris Rutar

Michael Mandelbaum: The Ideas that Conquered the World: Peace, Democracy, and Free Markets in the Twenty-first Century. PublicAffairs, 2002

512 strani (ISBN 158-648134-7), 21.00 USD

Avtor knjige je ugledni predavatelj ameriške zunanje politike na John Hopkins University in hkrati tudi kolumnist časnika *Newsday*. Že reference avtorja nakazujejo področje, ki ga knjiga obravnava, in pa tudi zorni kot analize obravnavane tematike. Gre namreč za analizo stanja mednarodnih odnosov ob začetku 21. stoletja z vidika »stanja duha«. Tako avtor ugotavlja, da vrednote miru, demokracije in proste trgovine iz začetka 20. stoletja sploh nimajo več nobene alternative in so postavljene v samo jedro mednarodnih, kot tudi notranje-političnih odnosov v posameznih državah. V knjigi, ki z opombami obsega 483 strani teksta, poskuša avtor analizirati dogajanje in procese v 20. stoletju, ki so privedli svet v takšno stanje.

Vse se je začelo po koncu 1. svetovne vojne, ko ameriški predsednik W. Wilson predstavi na pariški mirovni konferenci liberalne vrednote, po katerih naj bi se svet uravnaval (med drugim tudi znamenitih 14 točk). Med njimi so mir, demokracija in prosta trgovina; od katerih mir pomeni zaželeno stanje mednarodnih odnosov, demokracija optimalen način organizacije političnega življenja v državi, prosta trgovina pa nujen pogoj zagotavljanja dobrobiti človeštva. Več kot očitno je, da je Wilson in njegova politična dediščina temeljno vodilo knjige, saj »wilsonizmu« avtor posveti uvodno poglavje. Življenje in delo Wilsona je bilo predmet raziskave Mandelbauma tudi v drugih delih, in del gradiva je uporabil tudi za pričujočo knjigo. Z wilsonizmom avtor namreč opisuje rezultate posebne intelektualne in politične klime, ki je vzniknila iz posebnih zgodovinskih okoliščin konec 18. in v 19. stoletju v Veliki Britaniji in ZDA. Tako wilsonizem v svojem bistvu pomeni uporabo duha liberalizma v mednarodnih odnosih. Kaj pa to pomeni zelo konkretno, lahko vidimo na primeru pojmovanja vojne oziroma miru. Tradicionalno pojmovanje miru je na začetku dvajsetega stoletja pomenilo zgolj odsotnost vojne (predvsem zaradi ravnotežja moči),

pojmovanje miru v duhu liberalizma pa pomeni več, pomeni percepcijo skupne varnosti. Tradicionalno, in s tem mislimo od antičnih časov naprej, je mir oziroma odsotnost vojne temeljila na zavedanju nevarnosti in pogubnosti vojn, liberalni mir pa temelji na prepričanju v vrednote miru. Ali je demokracija zavezana liberalni verziji miru, in ali tržna ekonomija podpira oboje? V liberalni teoriji je odgovor preprost – tržna ekonomija vodi v demokracijo, demokracija vodi k miru.

Od tu naprej se prične avtorjev pogled na dogajanje v 20. stoletju, v katerem se v resnici vseskozi bije bitka za uveljavljanje teh idej. Pa ne samo to, te ideje se v 20. stoletju izpopolnjujejo in utrjujejo, tako da ob koncu hladne vojne, po mnenju avtorja, dosežejo vrhunec uspešnosti. V tej luči tudi avtor gleda na obdobje hladne vojne. Zanj to ne predstavlja samo konflikta, ampak zgodovinsko obdobje boja med liberalizmom in i-liberalizmom. In wilsonizmu je na poti popolne uveljavitve stalo kar nekaj i-liberalnih alternativ. Med njimi je najresnejšo alternativo predstavljal komunizem. Tako fašizem kot komunizem sta seveda sprejela dva cilja moderne – ljudsko suverenost in ekonomsko rast, vendar pa sta za dosego teh ciljev predpisovala neliberalne metode. Rivalstvo med mednarodnim liberalizmom ter fašističnim in komunističnim totalitarizmom je potekalo ob vprašanju, ali je ljudska volja oziroma suverenost pravilno izražena preko institucij in postopkov liberalne demokracije, ali pa preko ekstremnih form državne dominacije v rokah samoizbrane politične elite. Ravno tako se je na ekonomskem področju postavljalo vprašanje upravljanja s temeljnimi sestavinami ekonomije – investicijami, produkcijo in distribucijo. Odveč je pripomniti, da je to rivalstvo v celoti zaznamovalo 20. stoletje. Ne glede na to, kaj kdo misli o razvoju in metamorfozah teh dveh atributov, pa se je i-liberalno pojmovanje vojne in miru postavilo na predmoderno, tradicionalno stališče, po katerem je vojna osrednje sredstvo urejanja mednarodnih odnosov. Začinjeno z ideološkim rivalstvom je tako vojna postala zaželena, če ne celo nujna za urejanje mednarodnih odnosov. Na drugi strani pa se je v duhu liberalizma razvijalo prepričanje, da so vojne nenaravne in zato nezaželene ter nepotrebne. Vprašanje izdatkov za oboroževanje ipd. izhaja iz teh premis. Čeprav avtor izrecno tega ne omenja, pa je iz njegove analize razvidno, da gre v obdobju hladne vojne za nekaj več kot za ideološki spopad – gre za iskanje, uveljavljanje, udejanjanje, razvoj in metamorfoze esence liberalizma in njegovih alternativ. Tako se preprost sklep o propadu komunizma glasi, da so ga pač zavrgli njegovi uporabniki.

Po koncu hladne vojne po mnenju avtorja nastopi obdobje svetovnega nereda, ki pripelje do prisilnega angažmaja liberalnih držav za stabilizacijo sveta oziroma za ohranitev idealov liberalizma povsod po svetu. Po drugi strani konec hladne vojne pripelje tudi do transformacije i-liberalnih držav in regij sveta v bolj ali manj kvazi-liberalne. Avtor namreč uvodoma razdeli države na tiste v jedru, torej tiste, ki so nosilke liberalnih idej, ter tiste na periferiji, torej tiste, ki se trudijo posnemati in prilagoditi se jedru. Ob vsem tem, v glavnem urejenem in predvidljivem stanju, obstajajo tudi nekakšne sive lise posameznih držav in regij, ki so v obdobju hladne vojne (Koreja, Taiwan, Vzhodna Evropa) in po njej (Bližnji Vzhod, Jugoslavija, Severna Koreja) postali nekakšen surogat globalnega trenda.

Knjiga predstavlja dobro analizo pogleda na svet v luči pohoda idej liberalizma za osvojitve sveta, ovir na tem pohodu in mejah, ki jih ideje same imajo. Pogled na stanje sveta je v veliki meri pogled iz ZDA (ZDA so seveda vodilna država v jedru liberalnih držav) in njihovega načina dojemanja globalnih problemov. Čeprav se avtor dotakne tudi pojava terorizma, pa mu ne pripisuje apokaliptičnega pomena (kot večina ameriških avtorjev). Po njegovem teroristični napad na ZDA pomeni le razjasnitev in osvetlitev sveta, ki je izšel iz hladne vojne. Avtor sklene svojo analizo z ugotovitvijo, da so ob začetku 21. stoletja liberalne ideje o miru, demokraciji in prosti trgovini ostale same na svetu, brez upoštevanja vredne alternative. Prosta trgovina je dosegla status paradigme v gospodarstvu, demokracija (takšna ali drugačna) je edini merodajni politični sistem, le na področju miru (ki za liberalno idejo pomeni v resnici skupno varnost) ni bilo narejeno dovolj. O tem nam priča tudi aktualni dogodki po svetu. Napor liberalnih družb v prihodnje zadevajo predvsem slednje, vzpostavitev miru oziroma skupne varnosti v svetu.